

СПРАВКА

за отразяване на становищата на министерствата относно проект на Постановление на Министерския съвет за изменение на Постановление № 226 от 2021 г. за приемане на показатели за определяне на изследователските висши училища и условията и реда за актуализиране на Списъка на изследователските висши училища

№	Организация/ потребител /вкл. начина на получаване на предложението/	Бележки и предложения	Приети/ неприети	Мотиви
1.	Проф. д-р Румен Младенов Ректор на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“	Пловдивският университет „П. Хилендарски“ изразява своята пълна подкрепа на МОН за Постановление за изменение и допълнение на ПМС № 226 от 2021 г. за приемане на показатели за определяне на изследователските висши училища и условията и реда за актуализиране на Списъка на изследователските висши училища. В него показателите са олекотени, напълно обективни и данните по тях лесно се проверяват от съответните бази данни. Точкуването е съобразено със световните и европейските стратегии за развитието на научните изследвания.	Приема се	Писмо за подкрепа
2.	Г-н Чавдар Мандраджиев, управител на фирма „ХЕРИКС“ООД	Подкрепяме промените в показателите и прилаганите коефициенти за определяне на изследователските висши училища. С приоритетното оценяване на научните резултати и продукти на интелектуалната собственост се повишават гаранциите за бизнеса за инвестиции в качествени научни изследвания. Очакваме прецизираните показатели да допринесат за повишаване на капацитета на университетите като надеждни партньори на фирмите с иновационни проекти, споразумения за трансфер на технологии и разработване на иновационни продукти, които да внедряват в предмета на своята дейност. Наличието на обективни, измерими и общовалидни критерии, прилагани по прозрачен начин, е ключово условие за изграждането на доверие между академичната общност, държавата и индустрията. Отговорното, ясно проследимо и прозрачно разпределение на публичното финансиране за научни изследвания в университетите е основополагаща предпоставка за привличане на частни инвестиции и изграждане на ефективни научно-иновационни екосистеми.	Приема се	Писмо за подкрепа

3.	Г-жа Росица Парушена, управител на фирма ГАЛАКСИ- 777 ЕООД	Подкрепяме промените в показателите и прилаганите коефициенти за определяне на изследователските висши училища. С приоритетното оценяване на научните резултати и продукти на интелектуалната собственост се повишават гаранциите за бизнеса за инвестиции в качествени научни изследвания. Очакваме прецизираните показатели да допринесат за повишаване на капацитета на университетите като надеждни партньори на фирмите с иновационни проекти, споразумения за трансфер на технологии и разработване на иновационни продукти, които да внедряват в предмета на своята дейност. Наличието на обективни, измерими и общовалидни критерии, прилагани по прозрачен начин, е ключово условие за изграждането на доверие между академичната общност, държавата и индустрията. Отговорното, ясно проследимо и прозрачно разпределение на публичното финансиране за научни изследвания в университетите е основополагаща предпоставка за привличане на частни инвестиции и изграждане на ефективни научно-иновационни екосистеми.	Приема се	Писмо за подкрепа
4.	Инж. Пламен Панчев, изпълнителен директор на фирма „Тракия“ Икономическа зона ЕАД	Подкрепяме промените в показателите и прилаганите коефициенти за определяне на изследователските висши училища. С приоритетното оценяване на научните резултати и продукти на интелектуалната собственост се повишават гаранциите за бизнеса за инвестиции в качествени научни изследвания. Очакваме, че прецизираните показатели ще допринесат за повишаване на капацитета на университетите да бъдат надеждни партньори на фирмите с иновационни проекти, споразумения за трансфер на технологии и разработване на иновационни продукти, които да внедряват в предмета на своята дейност. Наличието на обективни, измерими и общовалидни критерии, прилагани по прозрачен начин, е ключово условие за изграждането на доверие между академичната общност, държавата и индустрията. Отговорното, ясно проследимо и прозрачно разпределение на публичното финансиране за научни изследвания в университетите е основополагаща предпоставка за привличане на частни инвестиции и изграждане на ефективни научно-иновационни екосистеми.	Приема се	Писмо за подкрепа
5.	Г-н Красимир Трифонов,	Подкрепяме промените в показателите и прилаганите коефициенти за определяне на изследователските висши училища.	Приема се	Писмо за подкрепа

	изпълнителен директор на фирма „Арексим Инженеринг“ ЕАД	С приоритетното оценяване на научните резултати и продукти на интелектуалната собственост се повишават гаранциите за бизнеса за инвестиции в качествени научни изследвания. Очакваме, че прецизираните показатели ще допринесат за повишаване на капацитета на университетите да бъдат надеждни партньори на фирмите с иновационни проекти, споразумения за трансфер на технологии и разработване на иновационни продукти, които да внедряват в предмета на своята дейност. Наличието на обективни, измерими и общовалидни критерии, прилагани по прозрачен начин, е ключово условие за изграждането на доверие между академичната общност, държавата и индустрията. Отговорното, ясно проследимо и прозрачно разпределение на публичното финансиране за научни изследвания в университетите е основополагаща предпоставка за привличане на частни инвестиции и изграждане на ефективни научно-иновационни екосистеми.		
6.	Доц. д-р Атанас И. Владиков, преподавател - Пловдивски университет "Паисий Хилендарски"	Във връзка с публикувания тук проект на Постановление на Министерския съвет за изменение на Постановление № 226 от 2021 г. <i>"За приемане на показатели за определяне на изследователските висши училища и условията и реда за актуализиране на Списъка на изследователските висши училища"</i>. Като университетски преподавател и заинтересовано лице имам следните коментари и предложения: 1. Първо. Съгласно разпоредбата на чл. 17, ал. 1, изречение „второ“ от ЗВО – <i>„Обективните показатели, международните бази данни и методиката за определяне на висшите училища като изследователски се определят с акт на Министерски съвет. (МС).</i> От текста следва, че за определянето на висшите училища като изследователски МС трябва да приеме 3 (три) отделни акта: • за „обективните показатели“; • за „международните бази данни“ и	Не се приема	Обективните показатели, използваните международни бази данни и методиката са взаимно свързани компоненти от единен механизъм за оценка на висшите училища. Това, че законът делегира на Министерския съвет да уреди в подзаконов акт определени елементи от дадени обществени отношения, не означава, че всеки елемент трябва да бъде уреден в

	за „Методика за определяне на висшите училища като изследователски“. С ПМС № 226/221 г. са определени обективните показатели, международните бази данни и формули за показателите. Липсва обаче официално приета с отделен акт на Министерския съвет „Методика за определяне на висшите училища като изследователски“ – каквото е и императивното изискване на ЗВО. Към днешна дата при направена от мен справка в сайта: pris.government.bg не се открива подобен документ "Методика за определяне на висшите училища като изследователски". 2.Второ. В проекта в „§ 3. В чл. 4:“; 2. Създава се нова ал. 2: с текст „(2) Членовете на комисията по ал. 1 не могат да работят по трудов договор във висше училище или да изпълняват дейности по договор за изработка във висше училище през последните три години към датата на извършване на оценката, с изключение на случаите, когато договорът за изработка е за участие като външен член в научно жури по Закона за развитието на академичния състав в Република България или като ментор за провеждане на практическо обучение по проекти, финансирани от бюджета на Европейския съюз.“ Предлагам след текстът „не могат да работят по трудов договор“ да се добави текста: „или на хонорар“. Мотивът, е че: хоноруваните преподаватели са също свързани със съответното висше училище и са заинтересована страна. 3. Трето. Ако МС спази нормата на чл. 17а1 ал. 1, изр.“второ“ от ЗВО и приеме със свой изричен акт „Методика за определяне на висшите училища като изследователски“ - тогава направеното предложение за приемане на нова ал. 4, към чл. 4 на ПМС №		отделен акт. Напротив, съгласно чл. 10, ал. 1 от Закона за нормативните актове „обществени отношения от една и съща област се уреждат с един, а не с няколко нормативни актове от същата степен“. Изготвянето на единен акт осигурява последователност и яснота в нормативната уредба, като предотвратява несъответствия между отделните документи. Не се приема Хоноруваните преподаватели обикновено работят на граждански договор (на хонорар), а не са част от основния академичен състав на висшето училище, нямат постоянни трудови взаимоотношения с институцията и често преподават в различни университети, което намалява тяхната зависимост и обвързаност с конкретното висше училище. Не се приема Междуведомствената комисия, която прави оценката, е към министъра на образованието и науката, поради което вътрешните
--	--	--	---

		226/2021 с текст: <i>“Комисията приема правила за работата си, които се утвърждават от министъра на образованието и науката”</i> , става излишно и се обезсмисля, тъй като Междуведомствената комисия ще извършва дейността си по Методиката, определена от Министерския съвет. Методиката, приета от МС , ще се яви нормативен акт от по-висок ранг в сравнение с предложените „Правила за работа“ , утвърдени от министъра на образованието и науката.		правила за работата ѝ се утвърждават от него, което осигурява ефективност, прозрачност и отчетност в дейността на Комисията. Целта на тези правила е не да се урежда повторно материята, която вече е уредена в акта на Министерския съвет, а да се уреди процедурата за действие на комисията в изпълнение на закона и подзаконовия акт.
7.	Проф. дфзн Георги Райновски Декан на Физически факултет, Софийски университет Св. Кл. Охридски	През последните години се наблюдава отчетлива тенденция на значително нарастване на броя научни публикации от български автори. Тази тенденция може да бъде интерпретирана както като резултат от повишената научноизследователска активност на българските учени, така и като механичен отговор на въведените стимули за насърчаване на публикационната продуктивност. Показателен за второто обстоятелство е фактът, че същата тенденция, и то в значително по-голям мащаб, се наблюдава и на световно ниво. Механичното или, казано по друг начин, изкуственото, увеличаване на броя публикации от своя страна поставя под сериозна заплаха качеството на научните изследвания и прави тяхното оценяване единствено чрез използването на базите данни Scopus и Web of Science, дори когато се отчита класирането в съответните квартали, ненадеждно. С оглед на гореизложеното, както и отчитайки обстоятелството, че научните публикации и патенти остават единственият обективен и общовалиден критерий за оценка на научната дейност, предлагам: 1. Да се вземе предвид процесът на „инфлация“ в броя научни публикации, като прагът за включване в Списъка на	Не се приема	Целта на въвеждането на статута „изследователско висше училище“ е да се стимулира и развие

		изследователските висши училища бъде увеличен от 10 000 на 20 000 точки.		научноизследователската дейност във висшето образование. Това изисква прагът за достъп до такъв статут да бъде разумен, обоснован и стимулиращ, а не прекомерно ограничителен. Само така системата ще постигне устойчив напредък, включване на по-широк кръг от участници и реално повишаване на научния капацитет на страната. Прекалено високият праг би изключил регионални университети, които имат потенциал, да изпълняват тази роля, което би задълбочило регионалните дисбаланси.
		2. Да се засили относителната тежест на най-обективния критерий за оценка на качеството на научна публикация, а именно нейното признание от научната общност чрез позовавания на резултатите в нея, като относителната тежест на броя независими цитирания в Scopus и Web of Science бъде увеличена от 1.2 на 3.	Приема се частично	Предлага се умерено повишаване на коефициента от 1,2 на 1,5 като балансирано решение, което отразява важността на цитиранията без да създава условия за намаляване значението на другите показатели.
8.	Проф. д-р Димитър Райков, ректор на Медицинския университет - Варна	Проектът акцентира върху ясни, публично достъпни и международно признати показатели, чрез които се елиминира възможността за субективни интерпретации и се постига равнопоставеност между висшите училища за прозрачна, независима и обективна обща крайна оценка. Подкрепата ни се обосновава на следните основни съображения: 1. Високи цели – високи постижения. Определянето на амбициозен праг от 10 000 точки поставя пред българските висши училища ясна и мотивираща цел. Това ще стимулира	Приема се	Писмо за подкрепа

		стремежа към по-високи научни резултати, ще ускори постигането на върхови постижения и ще повиши международния престиж на България; 2. Оценка на реалния научен потенциал. Новият модел не само ще отрази действителния, международно относим научно-изследователски капацитет на страната, но и ще позволи насочването на публичната подкрепа към онези институции, които разполагат с капацитет да изведат България по-бързо от сегашната ѝ незадоволителна позиция по научни показатели; 3. Усилване на гласа на българската наука в Европа. Чрез фокус върху качеството на публикациите, интелектуалната собственост и международната видимост проектът ще направи българските учени по-значими участници в Европейското научна пространство и ще допринесе за по-справедливо разпределение на средствата, които България инвестира в научни изследвания. Съавторските публикации са крайъгълният камък на съвременните научни изследвания, насърчавайки споделянето на знания, интердисциплинарното сътрудничество и справянето със сложни проблеми; 4. Привличане и задържане на таланти. Сближаването на критериите за оценка с тези, прилагани в напредналите европейски държави, ще допринесе за задържане на младите учени в България и за привличане на изследователи от чужбина, което е от ключово значение за дългосрочното развитие на научния и иновационния потенциал на страната; 5. Оптимизация и отчетност. Премахването на трудно измерими показатели и концентрирането върху публично достъпни данни ще редуцира административната тежест, ще осигури ясни правила и ще повиши общественото доверие в процеса на оценяване. Считаме, че предлаганите изменения са силен и навременен инструмент за модернизация на научната система в България. Те ще приближат страната до реалностите в Европейското научно пространство, ще повишат ефективността на вложените средства за наука и ще създадат устойчива основа за конкурентоспособна икономика и общество, основано на знанието.		
--	--	--	--	--

		Настоящия проект на Постановление е не само административна промяна, а важен сигнал, че България се стреми към по-високи стандарти, международна видимост и активен принос към глобалното научно развитие. Неговото приемане ще постави българската наука на пътя към по-значимо участие в европейското планиране на научното финансиране и ще съдейства за изграждане на устойчива научна екосистема, способна да привлича и задържа таланти.		
9.	Проф. д-р Добромир Димитров, ректор на Медицинския университет - Плевен	Медицински университет – Плевен изразява своите сериозни резерви относно публикуваното за публично обсъждане предложение за приемане на Постановление за промяна на Постановление № 226 от 2021 г. за приемане на показатели за определяне на изследователските висши училища и условията и реда за актуализиране на Списъка на изследователските висши училища. Без съмнение, съществуващата нормативна основа за определяне на критериите, по които ще бъдат включвани в списъка научноизследователски висши училища (НИВУ), се нуждае от преглед и предложение за оптимизация. Посоката, в която трябва да бъдат ревизирани тези критерии, както и включените във формулите компоненти и тяхната съответстваща тежест обаче предизвикват редица въпроси и възражения. Въпросът за развитието на определено висше училище като научноизследователско е стратегически и определящ. МУ-Плевен смята, че правилата, по които се извършва класирането от страна на държавата на всички национални институции в системата на висшето образование следва да осигуряват обективност, конкурентност и динамична възможност за промяна на статута на висшето училище. Именно такава е изискването на Стратегията за развитие на висшето образование в периода 2021 – 2030 г., мярка 10.2.6., дейност 10.2 „дефиниране на обективни критерии и процедури за трансформиране на един вид висше училище в друг при наличие на обществена необходимост и на необходимия човешки и материален ресурс“. В това отношение предложените изменения не съответстват на заложената стратегическа цел, защото драстичното завишаване на точковото ниво за включване в списъка на НИВУ от 1000 т. на 10 000 т. фактически блокира всяка възможност за достигането му от висши училища със средни и неголеми мащаби, които иначе е възможно да		

притежават съответния научноизследователски потенциал. Не се дава никаква обосновка от вносителите защо е избран конкретно подобен праг, а не различен.

Нещо повече, налице е изкривяване по отношение на друго изискване на Стратегията – определяне на научноизследователски професионални направления, което да се отчита в предложените метрики (мярка 10.2.1). Така, университети със сериозни постижения в практико-приложната наука са дискриминирани от компонентите в предложената формула, която в настоящия си вид изключва присъстващите в досегашния вариант елементи научен капацитет и обществено-икономическо въздействие и акцентира почти изцяло върху публикациите и цитиранията.

Без да се омаловажава тяхното значение, не бива да се стига до крайности и да се абсолютизира създаването на наука заради самата наука. Връзката с икономиката и научната и развойна дейност на престижни национални и международни компании е задължителна. Тя е приета за стандарт при формиране на критериите за включване в сходни списъци на университетите в ЕС, Великобритания и САЩ. Допълнително, предложените оценъчни критерии следва да кореспондират и с изцяло новия Закон за насърчаване на научните изследвания, приет на 1 май 2024 г., който беше въведен именно с цитираните мотиви.

Разкъсването на тази корелативна връзка и неразглеждането на двата нормативни акта в систематично единство би довело до формализъм в действията по оценяването и последваща липса на добавена стойност за повишаване на капацитета на българската икономика и оптимизиране на регионалното развитие на страната, каквато е заявената в чл.17а ЗВО крайна цел на присъствието на всяко отделно висше училище в този списък.

Огромен проблем е и акцентът в новата метрика върху мащаба на оценяваните университети за сметка на приноса, преценен като съотношение между броя на академичния състав на съответното висше училище, спрямо цялостните резултати. Това сериозно дискриминира редица висши училища с обективно по-добро представяне, преценено по предложения вариант.

	Не можем да се съгласим с част от аргументите на вносителите, посочени в доклада към предложението, а именно: „едновременно с това се отчита фактът, че все повече висши училища покриват критериите за придобиване на статут на НИВУ, което би довело до това, тази категория да загуби стойността си“, и малко-нататък „тази липса на прецизност се проявява особено отчетливо, когато тенденциите в сектора насочват към все по-широко включване на университети в списъка на НИВУ. Ако настоящият подход продължи да се прилага, съществува реален риск, критерият за изследователско висше училище да загуби своето съдържание – при постоянно повишаващите се стойности на повечето университети по текущите показатели, почти всичките 51 висши училища у нас постепенно ще покрият сегашните критерии и ще придобият този статут. Това би обезценило статута, превръщайки го в чисто формална категория без разграничителна роля в системата на науката и висшето образование“. Стремежът на висшите училища да се включат в тази група следва да се поощрява от държавата чрез създаването на разумни и балансирані правила, както правилно е посочено в друга част от мотивите. Повишаването на резултатите на висшите училища и засилването на конкуренцията в тази посока, не бива да бъде схващано като проблем от вносителите, защото оставя съмнение за обективността при съставянето на предложените показатели. Резултатите – по-широк списък на научноизследователски висши училища е обратно на посоченото по-горе – положителен и заслужаващ поощрение резултат, при положение, че не се прави компромис с критериите, определящи нивото. Във връзка с гореизложеното смятам, че: 1. Заложеният завишен точков праг следва да бъде коригиран в разумни граници, за да гарантира честна и справедлива конкуренция между отделните висши училища. Само по себе си предложеното десетократно завишение (от 1000 т. на 10 000 т.) е прекомерно и следва да бъде преразгледано. В тази връзка, предлагам общият сбор от показателите да не надвишава 6000 т.		Приема се частично Прекалено ниският праг за придобиване на статут на ИВУ ще обезцени статута на тази категория и ще намали мотивацията за развитие. Прагът трябва да бъде балансиран и реалистичен, поради което той е редуциран на 8000 т.
--	---	--	--

		2. Оценъчната формула следва да отразява обективно и съотношението на научните публикации спрямо преподавателския състав, отчитайки общия брой студенти по съответните научни направления във всяко висше училище.	Не се приема	Статутът „изследователско висше училище“ се присъжда въз основа на качеството и обема на научноизследователската дейност, която едно висше училище развива. В този контекст броят на преподавателите като чисто количествен показател невинаги е релевантен и не следва да бъде водещ критерий.
		3. Също така, намирам за обосновано, че тежестта на коефициента на цитиранията във формулата трябва да приеме стойност 2 (понастоящем коефициентът е 1.2).	Приема се частично	Предлага се умерено повишаване на коефициента от 1,2 на 1,5 като балансирано решение, което отразява важността на цитиранията, без да създава условия за намаляване значението на другите показатели.
		4. За да придобият качеството „изследователско“ всяко едно висше училище трябва да бъде анализирано и оценено по показател, свързан с подадените заявки за патенти и разширяване на научната и развойната дейност.	Прима се по принцип	В проекта на ПМС този показател е разширен, като са включени и патенти, полезни модели, сертификати за сортове растения и породи животни.
		5. Не бива да се пропуска и обстоятелството, че е извършена и необяснима за нас промяна в правилата за формиране на междуведомствената комисия, която прави оценка на резултатите на висшите училища и от нея е изключена възможността за номинация на членове от страна на Съвета на ректорите. Тази промяна противоречи на основни текстове на ЗВО, който е висшестоящ по правна сила нормативен акт спрямо предложения подзаконов такъв. Смятам, че в състава на Комисията, по предложение на Съвета на ректорите, задължително трябва да	Не се приема	Комисията за оценка на висшите училища, кандидатстващи за статут на изследователско висше училище, трябва да бъде независим, обективен и безпристрастен орган. В Закона за висшето образование не се съдържа текст, който да изисква включване на номиниран от Съвета на ректорите представител на висшите

		бъде включен представител, който може да не е служител на висше учебно заведение в страната.		училища. Включването на представители от организации, които обединяват ръководството на висшите училища, като Съвета на ректорите, поражда възможност за конфликти на интереси, тъй като оценяваните ще номинират кой да ги оценява.
10.	Проф. Илия Железаров, ректор на Техническия университет - Габрово	Развитието на всяко висше училище като научноизследователско е важен и стратегически определящ етап. В тази връзка и в съответствие със Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021 – 2030 година (дейност 10.2, мярка 10.2.6) показателите за определяне на изследователските висши училища следва да осигуряват обективност, равнопоставеност, конкурентност и възможност за трансформиране на един вид висше училище в друг при наличие на обществена необходимост и на необходимия човешки и материален ресурс. Без да омаловажаваме важността на публикувания за публично обсъждане проект на Постановлението за изменение на Постановление № 226 от 2021 година за приемане на показатели за определяне на изследователските висши училища и условията и реда за актуализиране на Списъка на изследователските висши училища, считаме, че предложените изменения нарушават изискванията на Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021 – 2030 година: • Необоснованото драстично увеличаване на броя на точките за включване в Списъка на изследователските висши училища от 1000 на 10 000, без да са нормирани спрямо броя преподаватели (мярка 10.2.1 на Стратегията), прави невъзможно достигането им от висши училища със среден или неголям мащаб, които притежават необходимия научноизследователски потенциал. Неотчитането на съотношението между стойностите на показателите и броя на академичния състав води до неравнопоставеност на висшите училища и дискриминация на тези със среден или неголям мащаб.	Не се приема	Статутът „изследователско висше училище“ се присъжда въз основа на качеството и обема на научноизследователската дейност, която едно висше училище развива. В този контекст броят на преподавателите като чисто количествен показател невинаги е релевантен и не следва да бъде водещ критерий.

		Акцентирането върху абсолютния брой публикации, патенти и цитирания при определяне на показателите, без да се отчитат постиженията в практико-приложната наука и обществено-икономическото въздействие нарушава изискването за дефиниране на изследователски професионални направления, заложено в мярка 10.2.1 на Стратегията. Разработването на проекти, реализацията на научни продукти, технологичният трансфер, взаимодействието и съвместните разработки с фирми и организации за решаването на важни проблеми в областта на икономиката, образованието, селското стопанство, екологията, обществените процеси, човешките ресурси, сигурността, отбраната и здравето превръща едно висше училище в иновационно средище, способно да се развива и да генерира приходи. Отсъствието на показатели за оценка на приложната стойност и на икономическия ефект от разработените научни продукти не отговаря на Закона за насърчаване на научните изследвания (ДВ. бр.39 от 1 май 2024 г.).	Не се приема	В допълнение в изследователския състав влизат както преподаватели и учени с активно участие в изследвания, така и такива с основен фокус върху преподавателската дейност. Делението на общата продукция на всички членове без разграничение не би довело до адекватна оценка за нивото на научна активност. Показатели за приложна стойност и икономически ефект могат да бъдат полезни при оценка на иновационен капацитет или при финансиране на трансфер на технологии, но не са основни критерии при определяне на статут "изследователско висше училище". Изследователските университети често работят по дългосрочни научни проблеми, чиито резултати не водят веднага до икономически ефект. Икономическият ефект е трудно измерим и често външен за университета. Ролята на изследователските висши училища не е единствено икономическа, те следва да формират научния и образователния капацитет на страната ни.
--	--	---	--------------	--

		• Не можем да приемем и начина, по който се определя Показател ПЗ (брой независими цитирания в Scopus и Web of Science през оценявания период на научните публикации за четири годишен период, предхождащ годината на оценка), узаконяващ некоректното прилагане на методиката в действащото ПМС № 226 от 2021 година при оценяването на заявлението на Технически университет – Габрово за включване в Списъка на изследователските висши училища. При коректното спазване на методиката в действащото ПМС № 226 от 2021 година Технически университет – Габрово покрива изискването за не по-малко от 1000 точки за включване в Списъка на изследователските училища. Броят на цитиранията съгласно представената методика реално се отчита за период от 2 – 3 години, тъй като периодът на публикуване и цитиране на една публикация от последната година на оценявания период е извън този оценяван период. По този начин не се отчита значимостта на публикациите на академичния състав на оценяването висше училище. Би следвало да се отчита броят на цитиранията в Scopus и Web of Science за период от минимум десет години на публикации на академичния състав независимо от годината на публикуването им.	Не се приема	Публикациите и цитатите са свързани показатели, които трябва да се анализират в рамките на едни и същи времеви граници, за да има обективност и сравнимост. Ако се отчитат публикации от последните 4 години, но се броят цитати към публикации от 10 или повече години, това изкривява реалната картина на текущото научно влияние и би дало превес на университети с дълга цитатна история, като им създаде предимства, базирани на стари постижения. Единния подход при използване на показателите и периода на отчитането им допринася за отчитане актуалността на научното влияние и равнопоставеност между различните институции
		• Не е обоснована причината за промяна на правилата за формиране на междуетовенната комисиия, която прави оценка на резултатите на висшите училища съгласно показателите по чл. 2, ал. 1 за четиригодишен период, предхождащ годината на оценката, като е изключена възможността за участие в нея на представител на Съвета на ректорите. Считаме, че в състава на Комисията задължително трябва да бъде включен представител на Съвета на ректорите, като институция, която съдейства за изграждането на стабилна и отворена университетска система, участва във формирането на държавната политика в областта на висшето образование и на научните изследвания, защитава общите интереси на висшите училища пред обществените и държавните	Не се приема	Комисията за оценка на висшите училища, кандидатстващи за статут на изследователско висше училище, трябва да бъде независим, обективен и безпристрастен орган. В Закона за висшето образование не се съдържа текст, който да изисква включване на номиниран от Съвета на ректорите представител на висшите училища. Включването на представители от организации, които обединяват ръководството на

	институции и съдейства за разширяване на международното сътрудничество в системата на висшите училища, образованието, науката и иновациите. В тази връзка следва: да отпадне предложената ал. 2 в чл. 4 (т. 2 в § 3); да се съгласуват правилата за работа на Комисията със Съвета на ректорите преди утвърждаването им от Министъра на образованието и науката, като се измени съответно ал. 4 в чл. 4 (т. 3 в § 3).		висшите училища, като Съвета на ректорите, поражда възможност за конфликти на интереси, тъй като оценяваните ще номинират кой да ги оценява. Вътрешните правила са административен акт, който урежда организацията на работа. Те се разработват с цел оптимизация на работата на Комисията и процедурна яснота, като съдържат техническите механизми за оценка. Съветът на ректорите е представителен орган на висшите училища, включително на тези, които ще бъдат обект на оценка, като съгласуването на правилата с него би създадо потенциален конфликт на интереси.
	В заключение считаме, че стремежът на всяко висше училище да бъде включено в групата на изследователските висши училища трябва да се насърчава и не приемаме аргументите на вносителите, че „...при постоянно повишаващите се стойности на повечето университети по текущите показатели, почти всичките 51 висши училища у нас постепенно ще покрият сегашните 3 критерии и ще придобият този статут. Това би обезценило статута, превръщайки го в чисто формална категория без разграничителната роля в системата на науката и висшето образование“. В тази връзка предложеното десетократно завишаване на броя на точките (от 1000 т. на 10 000 т.) за включване в Списъка на изследователските висши училища следва да бъде преразгледано и при определяне на показателите в методиката да се отразяват обективно както броят на академичния състав, така и броят на студентите в научните направления на всяко висше училище.	Приема се частично	Прагът за придобиване статут на изследователско висше училище е редуциран на 8000 т.
		Не се приема	

		• Тежестта на коефициента на цитиране не трябва да е константна величина, а трябва да отчита влиянието и значимостта на цитируемостта на отделните научни области в базите данни Scopus и Web of Science. Задължително в методиката трябва да се включи показател, който да оценява научната и развойната дейност на висшето училище, за да придобие статут на изследователско.		В проекта на ПМС показателят, измерващ развойната дейност, е разширен, като са включени и патенти, полезни модели, сертификати за сортове растения и породи животни. Цитиранията са само една част от комплексния набор от показатели за научна активност, като константната им тежест помага да не се нарушава балансът между количествени и качествени критерии. Константната тежест осигурява еднакви условия за всички оценявани организации в рамките на определен период, като гарантира, че критериите са ясни, прозрачни и стабилни. Това позволява предсказуемост на оценката, обективност на критериите и сравнимост във времето.
		• В Проекта на Постановлението за изменение на Постановление № 226 от 2021 година трябва да се включат регламент за информиране на висшите училища за резултатите от работата на Комисията и възможност за становище от тяхна страна преди окончателното решение за включване или не в Списъка на изследователските висши училища.	Не се приема	Оценката на подадите заявления ВУ за включване в Списъка на ИВУ се извършва от Междуведомствена комисия, която следва да функционира като независим експертен орган и чиято дейност се базира на обективни критерии и анализ на представените данни. Даване на възможност за становища от страна на кандидатстващите институции преди окончателното решение застрашава обективността

				и безпристрастността на процеса. След вземане на окончателното решение от Комисията проектът на акт за актуализиране на Списъка на ИВУ се публикува за обществено обсъждане, което гарантира прозрачност и възможност за защита на интереса на заинтересованите страни преди окончателното приемане на акта от Министерския съвет.
11.	Г-н Костадин Христов, компания „Хроновски“ ЕООД	Подкрепяме промените в показателите и прилаганите коефициенти за определяне на изследователските висши училища. С приоритетното оценяване на научните резултати и продукти на интелектуалната собственост се повишават гаранциите за бизнеса за инвестиции в качествени научни изследвания. Очакваме, че прецизираните показатели да допринесат за повишаване на капацитета на университетите като надеждни партньори на фирмите с иновационни проекти, споразумения за трансфер на технологии и разработване на иновационни продукти, които да внедряват в предмета на своята дейност. Наличието на обективни, измерими и общовалидни критерии, прилагани по прозрачен начин, е ключово условие за изграждането на доверие между академичната общност, държавата и индустрията. Отговорното, ясно проследимо и прозрачно разпределение на публичното финансиране за научни изследвания в университетите е основополагаща предпоставка за привличане на частни инвестиции и изграждане на ефективни научно-иновационни екосистеми.	Приема се	Писмо за подкрепа
12.	Проф. Николай Марин, ректор на Югозападния университет „Неофит Рилски“	Предлаганите промени в ПМС № 226 от 2021 г. за приемане на показатели за определяне на изследователските висши училища и условията и реда за актуализиране на Списъка на изследователските висши училища, в насока повишаване изискванията към изследователските университети, биха могли да срещнат положителна оценка. Предложените промени обаче, предвид факта, че значително увеличават необходимия брой точки за придобиване статут на		

	изследователско висше училище, могат да бъдат приети единствено, ако бъдат съпътствани с допълнителни текстове. Във връзка с предложените промени в проекта за Постановление излагам следното становище: 1. Предложената методика не отчита различията в числеността на висшите училища. На практика университет с 10 000 студенти и университет с 2 000 студенти следва да покриват еднакъв брой точки (10 000). В методиката следва да бъде заложен коригиращ коефициент, който да осигури съпоставимост. Прилагането на методиката на база численост на изследователи ще отрази по-точно съотношението финанси/изследователски критерии. В предложената методика, формулата за обща оценка, посочена в Приложението, измерва единствено абсолютиния обем на научната продукция, което не е в съответствие с изискванията на Мярка 10.2.1 от Стратегията за развитието на висшето образование в Република България за периода 2021 – 2030 година, където изрично е предвидено дефинирането на изследователски висши училища въз основа на критерии, нормирани спрямо броя преподаватели. Формулата е в противоречие и с целта на чл. 17а от ЗВО, насочена към идентифициране на висши училища с „високи резултати“ и „върхови научни изследвания“, а не такива с най-голям голям обем продукция. Използването на абсолютни стойности води до неоправдано преимущество за големите университети, без да се отчита реалната научна ефективност на отделните членове на академичния състав. Затова се предлага формулата за обща оценка ($\text{Обща оценка} = \text{П1} + \text{П2} + \text{П3} + \text{П4}$) от Приложението да бъде трансформирана в относителна ($\text{Обща оценка} = (\text{П1} + \text{П2} + \text{П3} + \text{П4})/\text{NA}$), където NA е общият брой на академичния състав на ОТД във висшето училище. 2. Предложената методика, поради липсата на ясни правила за разпределение на приноса, допуска едно висше училище да получи пълния брой точки за научна публикация или цитиране, дори когато реалният му принос е минимален. Това противоречи на целта на чл. 17а, ал. 1, от ЗВО, който изисква висшето училище да има съществен принос и високи	Не се приема	Статутът „изследователско висше училище“ се присъжда въз основа на качеството и обема на научноизследователската дейност, която едно висше училище развива. В този контекст броят на преподавателите като чисто количествен показател невинаги е релевантен и не следва да бъде водещ критерий.
		Приема се частично	При публикациите има водещи автори, които имат съществен принос в научното изследване, концептуализацията, методологията и анализа на данни. Останалите автори имат по-малък или

		резултати. Затова приносът следва да се отчита пропорционално на участието, за да се избегне изкривяване на оценката и да се гарантира, че статутът „изследователско висше училище“ се присъжда единствено на институции с реално значима научна продукция и влияние. Предложение: В акта на Министерския съвет, в частта, касаеща показателите "научни публикации" и "цитирания", да се включи следната разпоредба в приложението: (1) Приносът на всяко висше училище към научна публикация и към нейните цитирания се определя пропорционално на дела на авторите от състава на висшето училище. (2) Приносът се изчислява по формулата: Точки за ВУ = (Базови точки за квартала) × (Брой автори от ВУ / Общ брой автори). (3) За да бъде отчетена публикация като резултат на конкретно висше училище, делът на авторите от това училище трябва да е не по-малък от 10 на сто. Публикации под този праг не се включват в резултатите на съответното висше училище. (4) Разпоредбите по ал. 2 и 3 се прилагат съответно и при изчисляване на точките от цитирания. $(П1+П2+ ПЗ + П4)$ от Приложението да бъде трансформирана в относителна ((Обща оценка = $(П1 + П2 + ПЗ + П4)/NA$), където NA е общият брой на академичния състав на ОТД във висшето училище. (5) Чрез предложения подход за изчисляване на Показател ПЗ, публикациите за които се отчитат цитирания, не са равнопоставени по отношение на времето, което са имали да бъдат възприети от научната общност. Първите публикации в началото на четиригодишния период на отчитане имат няколко години (до три години) да натрупат цитирания, докато най-новите публикации от последната година на отчитания период – едва няколко месеца. Предлагаме да се запази подходът за оценка на показател П1.3 от действащата методика, като се увеличи коефициентът А. 3. Относно § 1, т. 3 от Проекта за Постановление: Предлага се в чл. 2, ал. 3 от Постановление № 266 от 2021 г. изискването за	Приема се частично	спомогателен принос. Пропорционалният подход не отразява тези различия в приноса. Също така, ако се постави фокусът върху броя на авторите, това може да насърчи включването на повече хора в публикациите, което може да се отрази неблагоприятно на качеството на изследването и да доведе до неетични практики, напр. избягване на сътрудничеството между различни висши училища и научни организации. Прекалено ниският праг за придобиване на статут на ИВУ ще обезцени статута на тази категория и
--	--	---	---------------------------	--

	изследователски статут на висше училище от 1000 (хиляда) точки да бъде увеличено на поне 10000 (десет хиляди) точки. Предложение за промяна: Изискването в Проекта на Постановление да бъде например 1500 точки или 2000 точки, вместо предложението за 10000 точки. Мотиви: Предлагащото увеличение на коефициентите по квартали в Приложение № 1 към чл. 2, ал. 1, т. 1 от Проекта за Постановление е както следва: Q1: коефициент а1 от 6 да стане 10, Q2: коефициент а2 от 4 да стане 6, Q3: коефициент а3 от 2 да стане 3, Q1: коефициент а4 запазва стойност 1. Предложеното увеличение на коефициентите е съответно: $10 : 6 = 1,666...$ $6 : 4 = 1,5$ $3 : 2 = 1,5$ $1 : 1 = 1$ Средното аритметично на увеличението на коефициентите е $(1,666 + 1,5 + 1,5 + 1) / 4 = 1,4165$. Поради това увеличението на точките от 10 пъти – от 1000 до 10000, в Проекта на Постановление е необосновано. Обосновано предложение е броят на точките да бъде увеличен пропорционално на коефициента 1,4165 например до 1500 точки или 2000 точки. Освен това, предлаганият Проект на Постановление в § 1, т. 2 предвижда да се отмени ал. 2 от чл. 2 на Постановление № 266 от 2021 г., съгласно която показателите „научен капацитет и възпроизводство на академичния състав съгласно Приложение № 2“ вече не носят точки, както е в момента по действащото Постановление № 266 от 2021 г. (чл. 2, ал. 1, т. 2 от Постановление № 266 от 2021 г.), което повишава изискванията към висшите училища за постигане на по-голям брой точки само по показател научни резултати. 4. Относно § 4 от Проекта за Постановление – Приложение към чл. 2, ал. 1, последен абзац: Предлага се всички глави от книги/монографии да бъдат приравнени към квартал Q4 с коефициент а4 = 1.		ще намали мотивацията за развитие. Прагът трябва да бъде балансиран и реалистичен.
		Не се приема	Проектът на ПМС предвижда монографиите да се отчитат отделно с по-голям коефициент. Монографиите обединят различни

		Предложение за промяна: Монографии и глави от монографии, които са индексирани в базите данни Scopus и/или Web of Science, да бъдат отчитани в съответния квартил на Scopus и/или Web of Science, в който са индексирани, с присъждане на брой точки за съответния квартил. (Има например поредици от изследователски монографии на издателство Springer, които се индексират в посочените бази данни съобразно изискванията на тези бази данни). Мотиви: Индексирането на монографии и глави от монографии в съответните бази данни Scopus и/или Web of Science означава, че тези публикации отговарят на изискванията на съответните бази от данни и съответните квартили, затова би било дискриминационно в такива случаи те да бъдат приравнявани само към квартил Q4 с коефициент $a_4 = 1$. Освен това, обемът и научният принос на една индексирана изследователска монография са не по-малки от приноса на една научна статия, индексирана в съответната база данни.		гледни точки и подходи, което ги прави ценен ресурс за учените и изследователите. Също така могат да предоставят в исторически контекст развитието на дадена тема, да обединяват различни гледни точки, както и да предлагат по-цялостен и систематичен подход, както и различни гледни точки, което има по-значителен научен принос от отделна публикация. Главите от монографии в проекта на ПМС се отчитат към квартил Q4.
	5. Относно § 4 от Проекта за Постановление – Приложение към чл. 2, ал. 1, показател П4: Точките за продукти на интелектуалната собственост (патенти, полезни модели и др.) следва да бъдат значително увеличени.	Предложение: да се увеличат точките за интелектуална собственост поне десетократно спрямо публикациите по квартилите, тъй като разработването на патент е изключително трудоемък и бавен процес (3 – 4 години), а процентът на приемане (US/EC патенти) е под 20%. Поддържането на патенти без реализация следва да се ограничи до 4 – 5 години, предвид нарастващите такси и бързото технологично развитие. За реализиран продукт, защитен с интелектуална собственост, точките да достигат до 500. Следва да бъде посочено, че изводите не са представени и формирани от гледна точка на конкретен университет, а имат общо значение. За да бъде ефективно едно стимулиране и да може то да породи търсения ефект спрямо научната продукция на висшите училища, то същото следва да бъде достижимо от тях. За сравнение можем да посочим, че дори при сегашните	Не се приема	Системата за оценка на изследователските висши училища трябва да бъде балансирана, без да дава прекомерно тежест на единия или другия показател. Това ще осигури по-обективна и справедлива оценка на цялостната дейност на университетите. В някои научни области може да произвеждат повече продукти на интелектуалната собственост, докато други може да се фокусират върху публикуването на статии в реномирани научни списания. Балансираният подход ще позволи справедливо оценяване на всички ВУ.

		критерии, които явно се определят като ниски, в списъка на изследователските висши училища са включени едва 12 от общо 51 акредитирани висши училища в Република България. Трябва да бъдат разгледани и финансови аспекти, които играят изключително важна роля в поддържане на изследователския статут на съответното висше училище. Известно е, че първите десет изследователски висши училища след получаването на статут на изследователско висше училище получиха финансиране, с което изградиха научна инфраструктура, която да поддържа и подобрява техните научни показатели. Същевременно останалите висши училища (включително и последните два университета получили статут на изследователски, Югозападен университет „Неофит Рилски“ и Бургаски Държавен университет „Асен Златаров“) нямат финансиране. В тази насока съществува неравнопоставеност между университетите и постигането на целите, посочени в проекта за Постановление, прави изключително трудно, дори невъзможно 41 висши училища да отговорят на новите критерии, чиито приемане се предлага. Ето защо, намираме, че повишаването на нужния брой точки не може да бъде извършено самоцелно, без включването на нови обективно измерими компоненти в методиката за оценяване.		
13.	Проф. д-р Ангел Учиков, дмн, ректор на Медицинския университет - Пловдив	След проведено обсъждане Академичното ръководство на Медицинския университет – Пловдив не приема публикувания проект на ПМС за изменение и допълнение на ПМС № 226/2021 г. Предложеният начин на оценяване на висшите училища е непълен и ограничава оценката единствено до количествени индикатори, свързани с научната продукция. Липсва един от най-важните обективни показатели – обществено и икономическо въздействие на ВУ върху регионалното и националното развитие. Не са отчетени особеностите на различните области на знанието. В медицината, инженерните науки, социалните и хуманитарните науки показателите за научна активност са различни, поради което универсалният подход води до изкривяване на реалната оценка. Международното сътрудничество и участие в престижни консорциуми и мрежи за изпълнение на проекти, финансирани от различни източници, следва да бъдат включени като отделен показател, тъй като това е ключов		

		елемент от интерграцията в Европейското изследователско пространство и обективен начин за разграничаване и разпознаваемост на изследователските ВУ вследствие на тяхното обществено въздействие. В предложеният проект на ПМС не са предвидени показателите , свързани с общественото въздействие на научните резултати – внедряване в практиката, клинични изпитвания, трансфер на технологии и принос към здравеопазването и икономиката, привличането на средства за научноизследователска дейност от рамковите програми на ЕС и индустрията. Академичното ръководство на МУ- Пловдив счита, че предложеният проект не осигурява обективна, балансирана, цялостна и справедлива оценка на българските изследователски ВУ. Предлагаме проектът да бъде преработен, като бъдат включени: 1. Показатели за обществено и икономическо въздействие 2. Диференцирани критерии според научната област 3. Показатели за международно сътрудничество и реално внедряване на научните резултати	Не се приема	По т. 1. Размерът на финансирането не е равнозначен на научна стойност. Някои изследвания, особено в областта на фундаменталната наука, могат да имат значителен научен и обществен принос, като работят с по-малко ресурси. От друга страна, области като инженерни науки, медицина и природни науки привличат повече средства предвид по-голям интерес от индустрията и държавата. Ето защо включването на този показател ще постави едни области в неоправдано привилегировано положение, което изкривява оценката на цялостната научна дейност. По т. 2. Единният подход предлага унифицирана рамка, която позволява сравнение между институции независимо от научните им профили. Единните показатели
--	--	--	--------------	--

				стимулират университетите да увеличат видимостта на своите изследвания на международно ниво. Унифицираният подход осигурява стандартизация, обективност и управляемост на процеса по оценка на изследователските висши училища. По т. 3. Реалното внедряване на научните резултати в голяма степен зависи и от външни фактори, като университетите невинаги може да гарантират, че научните им разработки ще бъдат приети, внедрени и използвани от бизнеса, държавата или обществото. Това в голяма степен важи и за международните партньорства, които могат да бъдат формални или слабо ангажирани без реален принос.
14	Съвет на ректорите	В изпълнение на правилата на Закона за нормативните актове на 19 август 2025 г. Министерски съвет публикува за публично обсъждане Проект на Постановление за изменение и допълнение на Постановление №226 от 2021 г. за приемане на показатели за определяне на изследователските висши училища и условията и реда за актуализиране на Списъка на изследователските висши училища. Това е подзаконовият нормативен акт, на основание на който допълва и конкретизира чл. 17а на Закона за висшето образование, според който „виеше училище което дава значим принос за развитието на важни обществени области чрез върхови научни изследвания и има високи резултати от научноизследователска дейност, оценени съгласно обективни показатели, включващи брой публикувани и реферирани научни статии в международните бази данни, брой подадени заявки за международни патенти, брой цитати в реферирани		

и индексирани списания от други автори в международните бази данни, определени в акт на Министерския съвет, може да бъде определено за научноизследователско висше училище.

С приемането на новия чл. 17а на ЗВО (ДВ бр.17 от 2020 г.) държавата създаде ново паралелно деление на определените в чл. 17 висши училища. Така наред с традиционното им обособяване като университети, специализирани висши училища и самостоятелни колежи се появиха и научноизследователските висши училища, като не съществува пречка, поне теоретически, всеки от посочените традиционни видове да получи такъв статут.

Почти паралелно (през м. юли 2022 г.) по Плана за възстановяване и устойчивост държавата задели близо 240 милиона лева за целево финансиране единствено на определените като такива висши училища с цел повишаване на научноизследователския им капацитет.

На фона на системното неизпълнение на заложеното в чл. 91, ал. 9 ЗВО изискване - средствата за присъщата на висшето училище научна или художественотворческа дейност да се определят в размери не по-малко от 10 на сто спрямо издръжката на обучението ежегодно със Закона за държавния бюджет, наличието на такова огромно по мащабите си международно финансиране предизвика оправдан интерес и надежди, че с качествена работа и научни постижения най-добре представящите се висши училища ще успеят на състезателен принцип да получат адекватна подкрепа от държавата, за да развият своя потенциал.

Едновременно с това метриките на все по-очертаващата се като структуроопределяща за развитието на системата Рейтингова система на висшите училища в Република България включва компоненти и данни, отразяващи пряко или косвено представянето на включените в нея университети, преобладаващо в тази област.

Политиката на министъра на образованието и науката да дава преимуществено значение на научноизследователските резултати спрямо останалите функции на университетите (обучително-образователната и обществен импакт) се отрази и във формулите, заложили в индикаторите, прилагани според ПМС №328 за определяне на средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища, в зависимост от

комплексна оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда.

По този начин попадането на определено висше училище в групата на научноизследователските се превърна във въпрос не само на репутационен престиж, но вече има и съпътстващи преки финансови последици, както за институцията, така и за академичния и административния му състав.

2. Научноизследователските висши училища — Бръшляновата лига на българското висше образование или една от няколкото писти на бъдещото му развитие?

Обособяването на научноизследователските висши училища в самостоятелна група, съчетано с получаването от тяхна страна на привилегирован статут относно финансирането им, за кратко време превърна тази група университети в своеобразна „Бръшлянова” или „Шампионска лига” на българското висше образование.

Оценката на компонентите, които се включват в метриките, които определя държавата, за да формира класирането в това своеобразно състезание, е обект на сериозни анализи на университетските ръководства, а повишаването на резултатите в тази посока е заложено като цел на мандатни ректорски програми и тема, по която интензивно работят администрация и преподаватели.

Причината е желанието на всяко висше училище както репутационно да покаже своите възможности, така и да си осигури финансова стабилност в положението на системно недофинансиране от страна на държавата на научноизследователската дейност по общия предвиден в ЗВО ред.

Самото публично говорене на представителите на държавата в органите на управление на системата на образованието акцентира върху получаването на подобен статут и го превръща в желана и търсена награда за положените усилия в тази посока от страна на академичните хора.

Подобно отношение обаче неминуемо има за последица обособяване на българските висши училища в две групи - тази на научноизследователските и тази на всички останали, като първата се третира и схваща като привилегировано положение - например в публикуваната частична предварителна оценка за въздействието на проекта на Постановление за изменение и допълнение на

Постановление №226 от 2021 г. за приемане на показатели за определяне на изследователските висши училища и условията и реда за актуализиране на Списъка на изследователските висши училища съвсем ясно се казва: „едновременно с това се отчита фактът, че все повече висши училища покриват критериите за придобиване на статут на НИВУ, което би довело до това, тази категория да загуби стойността си” и малко-нататък „тази липса на прецизност се проявява особено отчетливо, когато тенденциите в сектора насочват към все по-широко включване на университети в списъка на НИВУ. Ако настоящият подход продължи да се прилага, съществува реален риск, критерият за изследователско висше училище да загуби своето съдържание - при постоянно повишаващите се стойности на повечето университети по текущите показатели, почти всичките 51 висши училища у нас постепенно ще покрият сегашните критерии и ще придобият този статут. Това би обезценило статута, превръщайки го в чисто формална категория без разграничителна роля в системата на науката и висшето образование.”

Съдържащите се тези в мотивите на проекта за подзаконов нормативен акт ясно показват, че министърът на образованието и науката при формиране на политиките си, схваща статута на НИВУ като предоставяне на привилегирован статут на определени университети, а не като средство за осъществяване на законодателна политика по оптимизация, чрез формиране на профилна структура на българското висше образование.

Посоченото би било легитимно намерение на институцията, ако не противоречеше на ключов стратегически документ, който определя статута на ИВУ не като привилегирован, а само като един от няколко възможни варианти за намиране на обособени ниши от страна на българските висши училища, определени и съобразени с тяхната специфика, традиции, мащаби, силни или слаби страни.

Според цел 10 „Подобряване на структурата и ефикасността на висшето образование” на Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021 - 2030 година, дейност 10.2 „Дефиниране на изследователски, образователни и професионални висши училища с ясно очертана специфика” е налице поет ангажимент от страна на държавата определянето на статута на висшите училища да се осъществява по съвсем различен начин.

Още повече, че то е съчетано и с друго поето задължение от страна на държавата - за въвеждане на специфични критерии и отделни класации при оценяване на различните висши училища чрез рейтинговата система, (мярка 10.2.4.).

Липсата на т.нар. „втора” и дори „трета писта” за развитие на националното ни висше образование превръща преследването на придобиване и запазване на статута на НИВУ в единствена легитимна цел пред ръководствата на българските висши училища.

защото държавата не стимулира по никакъв начин формирането на техен алтернативен профил.

Политиката на насърчаването на обособяването на НИВУ като група на приоритетно развивани от страна на държавата висши училища следва да бъде ясно изговорена в академичните среди, защото тя не е синхронизирана с основния стратегически документ, определящ целите и посоките на нейното развитие.

Коректността на отношенията и спазването на недискриминационните принципи при определяне на правилата на конкуренция между отделните висши училища изисква в много по-голяма степен държавата да изложи действителните си намерения и в крайна сметка да актуализира основния си стратегически документ, който в този си вид въвежда в очевидно заблуждение.

3. Съответствие на използваните метрики в подзаконовия нормативен акт по определяне на научноизследователските висши училища с чл. 17а ЗВО.

Изискване за законосъобразност на подзаконовите нормативни актове е те да се съставят в изпълнение на закона, да не го дописват и да не му противоречат.

Спазването на това изискване по отношение на Постановление №226 от 2021 г. за приемане на показатели за определяне на изследователските висши училища и условията и реда за актуализиране на Списъка на изследователските висши училища би означавало компонентите на използваните формули да бъдат предвидени в нормативен акт с ранг закон (чл. 17а ЗВО понастоящем) и да осигуряват равнопозна и справедлива възможност за конкуренция между различните висши училища.

В това отношение чл. 17а ЗВО е неоправдано лаконичен, което дава твърде широки възможности на административния орган, изработващ

и приемащ методиката чрез подзаконовия нормативен акт да включва в нея компоненти и определя съответната им тежест.

По този начин при включването в ПМС на съответните компоненти МОН, комуто е дадена широка автономия, би следвало да се придържа максимално близо до изискванията на нормативния акт с висша юридическа сила, за да осигури справедливост и безпристрастност на съставената метрика.

Съгласно чл. 17а ЗВО на първо място изследователско виеше училище е „виеше училище, което дава значим принос за развитието на важни обществени области“[^] Това определение акцентира върху общественото влияние/импакт на този вид висши училища и връзката им с развитието на обществения и икономически живот на страната.

От изложеното директно следва, че използваните формули би следвало да включват компоненти, измерващи резултатите на съответните оценявани институции, вкл. и в тази посока.

Общественото влияние/импакт не е абстрактна неустановима категория, а една от основните функции на всеки университет, наред с научноизследователската и обучително- преподавателската.

На второ място законът допълва, че приносът следва да е осъществен чрез „ върхови научни изследвания и високи резултати от научноизследователска дейност”.

Прави впечатление отсъствието в предложените компоненти на високите резултати от художественотворческата дейност, която е типична за академиите по изкуствата, което на практика елиминира възможността те да попаднат в групата на НИВУ и ги третира неоправдано изключващо.

Залегналите в закона определени като „обективни показатели“^{^^} включват:

1. Брой публикувани и реферирани научни статии в международните бази данни;
2. Брой подадени заявки за международни патенти;
3. Брой цитати в реферирани и индексирани списания от други автори в международните бази данни;

Явен и видим е акцентът, който законодателят дава на международната публикационна, патентна и друга активност и пълното пренебрегване на националната. Подобен подход е неоправдан и вреден, защото висшите училища и факултети в

големите университети с насоченост в социалните и хуманитарните науки, поради самото естество на тези науки, чиито резултати имат преимуществено местно национално измерение и насоченост (особено свързаните със специалности като „право”, „българска филология”, „история” и др.), са силно дискриминирани без да е налице предвидена от държавата алтернативна възможност да бъдат компенсирани чрез включване във формулите на компоненти, отразяващи техните силни научноизследователски страни.

Дори и при предвидените изисквания обаче съответствието на закона с подзаконовия нормативен акт е спорно.

4. Съответствие на използваните метрики в подзаконовия нормативен акт по определяне на научноизследователските висши училища със Закона за насърчаване на научните изследвания и иновациите.

През 2024 г. България прие изцяло нов Закон за насърчаване на научните изследвания и иновациите. Той е един от законите, предвидени в Плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ), като неговото приемане бе условие за отпускане на финансовите средства към страната от страна на ЕС по реда на този механизъм.

Осигуряването на съответствието на въведените метрики в Постановление №226 от 2021 г. с изискванията на Закона за насърчаване на научните изследвания и иновациите считаме за задължително.

Още ЧЛ.2 на този закон включва в определението понятието „научноизследователска дейност”, както фундаменталните, така и приложните научни изследвания. Въвежда и термина „иновационна дейност”.

Във включените формули в Постановление №226 от 2021 г. обаче липсват каквито и да е компоненти, отразяващи постиженията при осъществяването на приложните научни изследвания от страна на университетите и постиженията им в иновационната дейност.

Това е съществен недостатък, който прави сегашните правила за оценяване едностранчиви и некореспондиращи с нормите на този закон.

За да се осигури съответствие на подзаконовия нормативен акт с изискванията на ЗНИИ следва да бъде извършена цялостна ревизия на идеята, заложена понастоящем в Постановление №226 от 2021 г., че

понятието научноизследователска дейност се ограничава почти изцяло до тясното значение на публикационна активност на реферирани научни статии в международните бази данни.

5. Осигуряване на професионален капацитет и прозрачност на работата на междуправителствена комисия, която прави оценка на висшите училища. Процедура по оспорване на резултатите.

Ключов въпрос, който остава нерешен с предлаганите промени в Постановление №226 от 2021 г. е този за компетентността на членовете на междуправителствена комисия, която прави оценка на висшите училища и гарантирането на прозрачността на работата ѝ.

Самият факт, че в състава на комисията се запазва представителството на Министерството на икономиката, а от показателите, включени във формулите за определяне на НИВУ се изключват всички, които подпомагат и са индикативни по отношение наличието на обвързаност на научните резултати на кандидатстващите университети с практическото развитие на конкретните икономическите и обществени сектори на страната е показателно, че при формирането им е налице дисбаланс и концептуални противоречия.

Не е посочена обосновка на предлаганата замяна на представителството на Съвета на ректорите с това на Селскостопанската академия в състава на комисията, което е в противоречие на принципа на партньорство и координация между държавата и академичните структури в управлението на системата.

По този начин висшите училища се лишават от възможността да са активни участници в процесите по наблюдение и мониторинг на коректното и точно прилагане на законодателството.

Не е предвиден механизъм за обратна верификация на крайните резултати, тяхната съпоставка и публичност. Практиката в отношенията с НАОА, която също осъществява оценъчна дейност по отношение на университетите показва, че предвиждането на конституирането на орган, пред който да бъдат отправяни за решаване жалби, е добро нормативно решение. Подобна своеобразна вътрешна комисия по апелации следва да залегне в бъдещия проект.

6. Аналитичен доклад на проект за изменение на ПМС 226/2021 и формулата за оценка на изследователски висши училища (ИВУ)

Изследователските университети имат важна роля в системата на висшето образование, тъй като определят посоката на развитието на

научните изследвания и утвърждаването на българските университети сред водещите международни научни центрове. Поради това определянето на ясни и справедливи критерии за определяне на техния статут е от съществено значение за развитието на националната научна и образователна система.

Постановление №226/2021 въведе оценъчна рамка, която комбинира публикации и цитирания с показатели за научен капацитет и обществено-икономическо въздействие. Така моделът към момента отчита не само научната продукция, но и възпроизводството на кадри и приложимостта на резултатите.

Настоящото предложение за промени пренасочва фокуса почти изцяло към наукометрични индикатори (публикации, цитирания и продукти на интелектуална собственост (ИС)) и повишават минималния праг за признаване на ИВУ от 1000 на 10 000 точки. Целите са ясно формулирани - обективност, по-ясна и по-лесна за прилагане процедура за изчисление и стимулиране на качествени изследвания. Въпреки това възникват съществени въпроси за справедливостта на оценката и за съответствието ѝ с международните практики.

Съпоставка на настоящия модел с предложения проект за изменение на ПМС №226/ 2025г.

■ Настояща формула (ПМС 226/2021)

Настоящата формула в ПМС №226/2021 комбинира три групи показатели в следното съотношение: 70% за публикации/цитирания, 15% за научен капацитет и 15% за обществено-икономическо въздействие и минимален праг от 1000 т.; общата оценка комбинира 50% екстензивна ЩЕ екстензивна оценка) и 50% интензивна Щи интензивна оценка) компонента, балансирайки обема ЩЕ — отразява научната дейност на ВУ по трите показателя) и ефективността Щи — резултатите на 1 изследовател, т.е. ПЕ, нормализирана оценка по броя на изследователския състав N_n). Формулата обединява научна продукция, научният капацитет и обществено влияние, което отразява цялостно дейността на университетите. Формулата е сравнително балансирана и отчита не само научна продукция на ВУ, а и научния капацитет и как научната дейност на ВУ въздейства върху обществото и икономиката.

■ Предложена формула (2025)

Предложената в проекта за изменение на ПМС № 226/ 2021г. формула премахва показателите за капацитет и въздействие, като оставя само публикации (оценяват се според квантиля), цитирания, монографии и продукти на ИС (патенти, заявки за патенти, полезни модели и сертификати). Освен това, минималният праг се увеличава от 1000 на 10 000 точки.

Общата оценка се формира като сума от четири компонента по индикатори за последните 4 години преди оценката.

Обща оценка = П1 + П2 + П3 + П4, където:

- П1 - отчита брой публикации в реферирани издания, като коефициентът зависи от престижността на изданието (по-висок за по-високите квантили Q1 и Q2; по-нисък за по-ниските Q3 и Q4, както и за глави от книги и публикации в сборници от конференции).

Квантил	Коефициент
---------	------------

Q1	10
----	----

Q2	6
----	---

Q3	3
----	---

Q4 / глави от книги / конференции	1
-----------------------------------	---

- П2 - включва научните монографии, видими в международните бази Scopus и Web of Science - Монографии (Scopus/WoS) - всяка x30

- П3 - включва независимите цитирания на публикации през периода, като индикатор за качество и разпознаваемост. Всички независими цитирания x 1.2.

- П4 — отчита продуктите на интелектуалната собственост - патенти, заявки за патенти, полезни модели и сертификати - с разграничение по това дали са национални и международни и с условие те да са свързани с изследователския състав на висшето училище към момента на регистрацията.

продукт на ИС	Обхват	Коефициент
---------------	--------	------------

Патенти	Чуждестранни и европейски	30
---------	---------------------------	----

Български	15
-----------	----

Заявки за патент	Чуждестранни и европейски	20
------------------	---------------------------	----

Български	10
-----------	----

Полезни модели	Чуждестранни и европейски	15
----------------	---------------------------	----

Български	7
-----------	---

	Сертификати сортове растения/породи животни 15 Сборът на четирите компонента дава крайния резултат, който се сравнява с предложен по-висок праг (> 10 000 точки) за признаване на статут на изследователско виеше училище. Съпоставка между модел ПМС 226/2021 и предложения модел 2025г. <table><tr><th>Компоненти на формулата</th><th>Модел (ПМС 226/2021)</th><th>Нов модел (2025)</th></tr><tr><td>Публикации и цитирания (Q1-Q4 + цитати) (с добавени продукти на ИС)</td><td>70% от оценката</td><td>Почти 100%</td></tr><tr><td>Научен капацитет</td><td>15% отпада</td><td></td></tr><tr><td>Обществено-икон. въздействие</td><td>15% отпада</td><td></td></tr><tr><td>Минимален праг</td><td>> 1000 точки</td><td>> 10 000 точки</td></tr></table> Недостатъци на предложения модел ■ статутът на ИВУ се определя предимно от публикационната активност в Q1/Q2 и цитирания, т.е. показателите П1 и ПЗ имат решаваща тежест, докато монографиите и продуктите на ИС изпълняват допълваща и нямат определяща функция. Механичното броене на публикации стимулира количество вместо качество. Използването само на количествени показатели (абсолютни стойности - брой публикации/ цитирания) за достигане на определен праг крие риск университетите да се стремят към брой публикации вместо към истински качествени изследвания и замяна на количеството за сметка на качеството на научните изследвания. Предложението дава предимство на големите ВУ: повече хора - повече публикации/цитати/ИС - повече точки. Докато предишният модел балансираше до известна степен мащаба на ВУ и ефективността чрез интензивна компонента (ефективност на 1 изследовател) - в настоящото предложение този елемент е изцяло изключен. ■ В предложения модел липсва корекция по отношение на научната област - така области с обичайна по-висока публикационна активност и цитируемост ще доминират спрямо други области, независимо от качеството, което демонстрират вътре в съответната научна област.	Компоненти на формулата	Модел (ПМС 226/2021)	Нов модел (2025)	Публикации и цитирания (Q1-Q4 + цитати) (с добавени продукти на ИС)	70% от оценката	Почти 100%	Научен капацитет	15% отпада		Обществено-икон. въздействие	15% отпада		Минимален праг	> 1000 точки	> 10 000 точки		
Компоненти на формулата	Модел (ПМС 226/2021)	Нов модел (2025)																
Публикации и цитирания (Q1-Q4 + цитати) (с добавени продукти на ИС)	70% от оценката	Почти 100%																
Научен капацитет	15% отпада																	
Обществено-икон. въздействие	15% отпада																	
Минимален праг	> 1000 точки	> 10 000 точки																

- При праг от 10 000 т. резултатът е силно зависим от мащаба: големите широкопрофилни университети могат да достигнат критерия почти изцяло чрез П1/ПЗ (публикации и цитирания), а за останалите по-малки и тясно специализирани ВУ праговата стойност остава практически недостижима дори при оптимални усилия. Това предполага, конкретен тесен кръг ВУ, които имат възможност да се включат в списъка на изследователските висши училища и ограничени възможности за останалите ВУ. В същото време, минималният праг за включване в списъка за изследователско виеше училище е завишен от 1000 на 10 000 т., но липсва прозрачна и обоснована методика за неговото определяне.
- Предложената формула концентрира ресурси в ограничен кръг големи ВУ и предопределя резултатите, като изключва цели направления с висок обществен принос и подценява ролята на някои ВУ за тяхното социалното и регионалното въздействие и значение.
- Отпадането на показателите за научен капацитет и обществено-икономическо въздействие елиминира два от основните стълба на ПМС № 226/2021, които са неразделна част от профила НИВУ. Ако показателите се свеждат само до наукометрия, се елиминира възможността да се прецени дали научната дейност е релевантна за обществото и икономиката, и дали едно изследователско виеше училище действително е двигател на иновации и регионално развитие.
- Предложението включва аргументи в посока практическо приложение на научните изследвания, върху партньорство с бизнеса, внедряване в индустрията или социални ползи, но съответните компоненти на формулата не са добре дефинирани и не могат да отразяват тези ефекти в нужната степен. Продуктите на ИС са подценени спрямо публикациите, а spin-off компании, внедрени решения и лицензирани иновации са напълно игнорирани. Така реалните иновации и внедрени решения губят тежест пред масовото публикуване, дори когато последното не води до практическа полза. Трудности при патентоване (значителни юридически разходи, висок риск от отказ и др.) ще стимулира ВУ да се фокусират изцяло върху публикационна активност. Освен това патентът сам по себе си е

защитена идея, не винаги се внедрява и не означава, че задължително ще има обществено-икономическа полза.

■ Науката изисква сериозно финансиране, чиито ефекти се виждат след 3-5 години. Предложената формула запазва, дори „бетонира“ мястото на ВУ, които в момента са в списъка на НИВУ, тъй като те вече получават значителни средства и имат натрупано конкурентно предимство. За част от ВУ влизането в групата на НИВУ е почти невъзможно без компенсаторни механизми и целево финансиране.

Европейска практика при оценяване на изследователски университети В почти всички европейски държави има политики за т.нар. “елитни университети“, които да бъдат водещи научни центрове с международна разпознаваемост. Но методиката за тяхното определяне е многокомпонентна и балансирана, и изследователски университет не се определя само от публикации и цитирания. Винаги се включват показатели за въздействие и иновации.

Примери за Европейски модели са:

■ Великобритания (REF 2021) — Оценката включва 60% публикации, 25% обществено и икономическо въздействие (Impact) и 15% изследователска среда (капацитет, докторанти, стратегии). Research Excellence Framework (REF)» (2021, February 12), REF 2021 Submission System: User Guide (Version 2.8), (REF 2021)

■ Германия (Excellence Strategy) — и двете направления „Universities of Excellence“ и „Clusters of Excellence“ показват, че оценяването обхваща изследователско качество, институционална стратегия/управление, среда и трансфер на знания и иновации. (wissenschaftsrat.de, dfg.de)

■ Франция — Programme d’Investissements d’Avenir (PIA) и Initiative d’Excellence (IdEx) - програма за усиление на научния и икономическия потенциал на Франция чрез финансиране на проекти във висшето образование, научните изследвания, трансфера на технологии и цифровата инфраструктура. (Agence nationale de la recherche, <https://france2030.gouv.fr/>) IdEx цели да повиши на качеството и обема на изследванията, да насърчава интердисциплинарност и международна видимост, и да ускорява трансфера на знания и иновации с реално обществено-икономическо

въздействие. <https://anr.fr/en/fTance-2030/call-for-proposals-details/call/initiatives-dexcellence-idex-initiatives-science-innovation-territoires-economie-i-site>

■ Италия — ANVUR (Agenzia nazionale di valutazione del sistema universitario e della ricerca) провежда периодична национална оценка на качеството на научните резултати, трансфера на технологии и подчертава значението на университетите и изследователските институти да създават пряка полза за обществото и икономиката. Оценката обхваща трансфер на знания и технологии: патенти, лицензи, spin-off компании, договори с индустрията, както и политики за отворена наука и научна комуникация, участие в разработване на публични политики и др. <https://www.anvur.it/en>

Предложеният модел не е съпоставим с европейските, които поставят акцент върху публикациите и качеството, но същевременно отчита иновациите, социалното въздействие и регионалния принос.

7. Препоръки и предложения за подходи при модифициране на формулата за постигане на балансиран, справедлив и стимулиращ модел, осигуряващ равнопоставеност на различните научни области и създаващ условия за устойчива конкуренция между университетите в България,

Във формулата би следвало да се включи и образуването и развитието на стартиращите компании, създадени във връзка с научноизследователската дейност на университетите, които в действителност обективират научната иновация в икономическа стойност и биха могли да отчетат въздействието, което иначе не е застъпено във

формулата и е в противоречие с установените практика за оценяване на изследователските университети в Европа.

Международната практика показва, че университетските стартиращи компании са ключов мост между науката и икономиката, превръщайки научните изследвания в реални продукти и услуги. По този начин подпомагат трансфера на знания, ускоряват иновациите и стимулират местното и регионалното икономическо развитие. Caputo, A., Charles, D., & Fiorentino, R. (2022). University spin-offs: entrepreneurship, growth and regional development. *Studies in Higher Education*, 47(10), 1999—2006. <https://doi.org/10.1080/03075079.2022.2122655>

В доклада на Европейската комисия от 6 май 2025 се подчертава, че университетските spin-off компании са ключов двигател на deep-tech иновациите и на икономическия растеж в ЕС, но едва около 11% от deep-tech spin-off компании достигат оценки, сравними с традиционните startup компании, главно заради регулаторни пречки и ограничен достъп до финансиране. Същевременно приблизително 15% от всички startup компании произхождат от академична среда— ясен индикатор за значимия принос на университетите в тази област. Spin-offs: Driving innovation across the EU-27.

Понастоящем правната уредба на търговските дружества, създавани от университетите е неоправдано лаконична и рестриктивна, като необходимостта от оптимизиране и внасяне на промени в Постановление № 61 от 2020 г. за условията и реда за създаване на търговски дружества за целите за стопанската реализация на резултатите от научни изследвания и обекти на интелектуална собственост е била вече обсъждана на заседания на Съвета на ректорите и е срещнала пълната подкрепа от страна на държавата.

В тази посока следва да бъде отчетен и максимално ограничен риска от създаване на формални дружества без реална икономическа стойност, с цел единствено да се покрие съответният показател - проблем, вече наблюдаван като „патентен инфлационизъм“ и „фирмена статистика“ в други държави. В този смисъл университетските търговски дружества и обединения с представители на бизнеса може да се отчитат като задължителен допълнителен, но не и водещ показател.

Не бива да се подценява потенциалът на по-малките и профилираните университети да имат реален принос към науката, иновациите и регионалното развитие. Въпреки че мащабът им е ограничен, те често са по-гъвкави, по-близко до бизнеса и по- свързани с регионите си. Именно чрез продуктите на интелектуалната собственост, те имат реалистичен шанс да получат видимост и признание. Това обаче е възможно само като се повиши тежестта на показателите за продукти на ИС в предложения модел. При сегашните условия големите ВУ имат двойно предимство: мащаб (повече изследователи = повече статии/цитати) и инерция от предходно финансиране като ИВУ. Без прецизиране на тежестите и нормализация по мащаб на университет и

	научна област, показателите за продукти на ИС се обезсмислят и ограничава възможностите за включване на по-малките университети. Данните на European Patent Office (22.10.2024) показват, че университетските изследвания стоят зад 10,2% от всички европейски патентни заявки, дялът на директно патентоване от ВУ нараства от 24% (2000г.) до 45% (2019г.), водещи са Германия, Франция, Обединеното кралство и Италия. European Patent Office (EPO) . Естествено големите университети ще останат водещи по обем публикации и цитати, но ако формулата измерва качество, иновации и обществена полза, по-малките и профилираните могат да имат своята ниша за развитие и принос. Това ще направи системата по-справедлива, ще създаде повече мотивация и ще приближи България до европейските модели за оценка на изследователски университети. ПРЕПОРЪКИ В този контекст е необходимо новата формула за определяне на статут на ИВУ в България да бъде прецизирана, така че: ■ да се отчитат всички цитирания от последните 10 години, за да се гарантира по-обективна и справедлива оценка на научната видимост; мотивите за това са, че в някои области цитиранията идват бавно и често след повече от 5 години. Период от само 4 години, както се предлага в ПМС-то, ощетява реално значимите публикации, които обаче може да натрупват цитирания по-бавно. Освен това прилагането на 10-годишен период е в съответствие с международните практики (вкл. базите данни Scopus и Web of Science), които също използват цитирания в последните 10 години като показател, който позволява по-пълно и справедливо отразяване на научната видимост. ■ да включи нормализирани показатели, които да отчитат мащаба на ВУ и спецификата на научната област на публикациите - напр. индикаторите на Clarivates т.нар. field-normalized measurements, CNCI - Category Normalized Citation Impact (CNCI);	Не се приема Не се приема	Оценката на научната дейност трябва да отразява актуалното научно състояние и принос на организациите. Отчитането и на цитиранията на публикациите в рамките на 4 години стимулира активна и продължителна научна дейност, като насърчава изследователите да публикуват и да се стремят към висока цитируемост в по-кратък и актуален времеви период. CNCI и други нормализиращи показатели може да създадат необективни предимства за част от висшите училища. Например: ВУ с малко, но много цитирани публикации могат да получат висок CNCI въпреки ниската обща
--	--	---	---

		■ да даде реална тежест на патенти, университетски компании, тъй като те представляват най-високата степен на трансфер на знания иновации.	Приема се по принцип	продуктивност. Университети с голяма продукция могат да имат по-нисък коефициент дори ако имат значителен принос по обем и качество. Също така не се оценяват отделни научни области, а висшите училища като цяло.
		■ да се намери израз на научноизследователския капацитет и свързаността с пазара на труда на социалните и хуманитарните направления, при които иновациите са различни (концептуални, културни, управленски) и рядко се материализират във фирмена форма ■ да се възстанови измерването на показатели за системна оценка на качеството на изследванията и тяхното значение за националната политика, култура и общество и социален и регионален принос (10-15%), които отразяват значението на ВУ за обществото извън чисто научните им резултати в съответствие с чл. 17а от ЗВО	Приема се за сведение	В методиката патентите са отчетени като самостоятелен индикатор за научна активност с определен коефициент. Направено е разграничение между националните и международните патенти със съответните коефициенти за тежест. Прилагането на чл. 17а от ЗВО (за оценка на въздействието върху културата, политиката и обществото) изисква отделна рамка и инструменти, които не бива да се смесват с научната продукция и научните резултати. Тези цели са по-подходящи за качествена експертна оценка, а не за количествена методика. Включването на такива показатели в общата оценка намалява обективността на резултатите и затруднява приоритизирането на научни резултати с реално международно влияние. Считаме, че сегашната методика е достатъчно гъвкава и

		■ да се отчита съотношението между броя на научните статии и броя на изследователите във висшето училище, което ще позволи по-справедливо сравнение между университети с различен мащаб, като се отчита реалната продуктивност на изследователския състав. ■ да отразява избория от държавата подход за определяне на ИВУ - формулата за определяне на статута на ИВУ трябва ясно да отразява дали държавата залага на фиксирани стандарти (както при акредитация от НАОА) или на състезателен принцип (както е в рейтинговата система). В момента липсва такава яснота и това поражда съмнения относно целите и логиката на предлаганите промени.	Не се приема Не се приема	обективна, като отчита разнообразието на научната дейност, без да се излага на риск от субективизъм или усложнение. Социалните и хуманитарните науки генерират нови знания, но те са с различен характер, като пазарната реализация и връзката с индустрията не са релевантен универсален критерий за качество на изследванията в тези области. Статутът „изследователско висше училище“ се присъжда въз основа на качеството и обема на научноизследователската дейност, която едно висше училище развива. В този контекст броят на преподавателите като чисто количествен показател невинаги е релевантен на научната продукция и не следва да бъде водещ критерий. Считаме, че подходът към определяне на ИВУ не трябва да бъде ограничаван само до фиксирани стандарти или състезателен принцип. Изследователската дейност не може да се оцени пълноценно чрез фиксирани прагове. За разлика от институционалната акредитация определянето на изследователски статут цели да открие водещите научни институции. Това изисква
--	--	--	---	---

		■ да се въведат прагове, които отчитат натрупванията от предходния статут на ИВУ - Придобиването на статут на ИВУ поставя съответното ВУ в позиция на лидер, като по този начин натрупаният научен потенциал и видимост трудно могат да бъдат преодолені от останалите. Въвеждането на прагове, които да отчитат тези натрупвания, ще осигури по-справедлив механизъм за оценяване, който признава вече постигнатото, но същевременно създава възможности за включване и на нови ВУ.	Не се приема	сравнителен елемент, който да разграничи реално продуктивните и конкурентоспособни университети. Целта на процедурата за придобиване на статут ИВУ е да се идентифицират и подкрепят университети, които към момента демонстрират най-висок изследователски капацитет и потенциал за развитие. Академичната среда се развива чрез конкуренция, обмен на добри практики и възможности за изява. Ако се поставят твърди прагове, базирани на минали натрупвания, системата ще загуби гъвкавостта си и ще се обезсмисли усилиято на университетите, които бързо се развиват и имат потенциал да се превърнат в бъдещи изследователски центрове.
		■ да се инициират законодателни промени по обособяване на отделна категория висши училища с профил „специализирани академии по изкуствата и културата“, които да получават държавна субсидия за научноизследователска и творческа дейност по аналогия с научноизследователските университети. Въпреки, че тези академии не са свързани с промишлено производство, те изпълняват стратегически национални функции, като развиват културния капацитет на страната, формират творческия потенциал и подпомагат утвърждаването на националната идентичност. Подкрепата им има национално значение за опазване и популяризиране на културното	Приема се за сведение	Обособяването на отделни категории ВУ не е предмет на предлагания проект на акт. Съгласно чл. 91а, ал. 2 от ЗВО и ПМС № 233/10.09.2016 г. държавните висши училища получават целево и ежегодно от ДБ средства за научна или художественотворческа дейност.

наследство, стимулиране на иновации в изкуствата и утвърждаване на България в европейския и международния културен контекст. В същото време подходът следва добрите европейски практики за интегриране на изкуствата и културата в образователната, научната и творческата екосистема, като се насърчават международните партньорства, обменът на добри практики и устойчивите културни иновации.

След обсъждане на предложенията за промяна следва прагът от 10 000 точки да бъде преразгледан, за да се гарантира, че отговаря на реалните възможности на различните типове висши училища и не създава изкуствени бариери пред тяхното развитие.

8. Заключение

Предложеният модел за изменение на ПМС №226/2021 (2025 г.) концентрира оценката за изследователски висши училища почти изцяло върху публикации, цитирания и продукти на интелектуална собственост, като едновременно с това увеличава прага за признаване от 1000 на 10 000 точки. Макар целта да е повече обективност и полесна за прилагане формула, предложеният модел изключва два от фундаменталните елемента за определяне на едно ВУ като изследователско, а именно научния капацитет и общественоекономическото въздействие.

Предложената формула създава системно предимство за няколко големи университета и практически изключва по-малките и профилираните висши училища, както и направленията в социалните и хуманитарните науки. Премахването на интензивната компонента дава предимство на мащаба и количеството пред ефективността и качеството, а липсата на нормализация по научни области задълбочава дисбаланса в системата. Това създава риск от системни изкривявания в полза на по-публикационно активни области и води до дискриминация спрямо университети със скромни наукометрични показатели, но със значим обществен ефект.

Сравнението с водещи европейски практики показва, че статутът на изследователски университет не се определя единствено по публикации и цитирания. Винаги се включват елементи като общественое въздействие, иновации, трансфер на знания и институционален капацитет.

Налице е необходимост от нормативна промяна на чл.17а ЗВО, като съдържащото се в него определение за научноизследователско висше училище бъде допълнено и концептуално изчистено. То следва да бъде синхронизирано със заложените цели и дефиниции в Закона за насърчаване на научните изследвания.

Следва посочените в закона компоненти на формулата за определянето на НИВУ да бъдат допълнени и техните съответни тежести да бъдат определени в нормативен акт с ниво „закон” с оглед внасянето на сигурност и определеност в отношенията между държавата и висшите училища, борещи се за получаването на този статут.

Подобен подход е юридически оправдан, с оглед изискването на Закона за нормативните актове, първичната правна уредба на обществените отношения да бъде осъществявана именно в нормативен акт с такъв ранг.

Особено важно е да се осигури съответствието на чл.17а ЗВО със заложените принципни положения в цел 10, дейност 10.2 на Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021 - 2030 г., което понастоящем не е направено. Същото се отнася и за понятието „научноизследователска дейност” според чл. 2 ЗИНИ.

Липсата на изясненост на статута на научноизследователските висши училища в политиката на държавата в областта на висшето образование води до неяснота какви са принципите на създаване и съответствие на метриките в ПМС № 226 от 2021 г.

От една страна, ако статутът на НИВУ се придобива по силата на изпълнението на определени статично заложи изисквания от държавата, съдържащите се в акта формули би следвало да изглеждат по един начин. Това е принципът на оценяването на висшите училища в процедурите по институционална и програмна акредитация на НАОА.

От друга, ако този статут се разглежда като динамично изменящо се съотношение между научноизследователските постижения на отделните висши училища и измерва не толкова съответствието им спрямо заложен от държавата единен стандарт, а разликите в развитието и постиженията между най-добрите в тази област и техните подгласници, т.е. измерва съотношения на принципа на

		състезателното начало с ограничен брой победители, то подходът към съставителството на формулите би следвало да бъде различен. Това е принципът, използван при развитието на Рейтинговата система на висшите училища. Съчетаването на двата подхода също е възможно решение, но това следва конкретно да бъде нормативно предвидено при бъдеща промяна на ЗВО и ЗННИ. Понастоящем е неясна логиката на предлаганата промяна в ПМС №226/2021 и това оставя съмнения за липса на изясненост на целите, които си поставя държавата. Категорично се противопоставяме на предложението в новия вариант на подзаконвия нормативен акт от състава на междуведомствената комисия, която прави оценка на висшите училища да отпадне възможността да бъде включен представител на Съвета на ректорите. Присъствието на такъв член е гаранция за професионална компетентност на органа и прозрачност на работата на тази комисия впоследствие. Подобно предложение е в пряко нарушение на принципа на съгласуване и координация на политиките на държавата, осъществявани във връзка с управление на системата на висшето образование с академичната автономия и законоустановения статут на Съвета на ректорите. Съветът на ректорите декларира ролята си на безпристрастен арбитър на съревнованието между своите членове, стремящи се към получаването на подобен статут и е готов да съдейства за разработване на честни и справедливи правила, които да бъдат приети като такива от всички висши училища. Вярваме, че именно в това се изразяват техните общи интереси по смисъла на чл. 23, ал. 1 ЗВО. Предвид съществените забележки относно структурата и концепцията на предложения подзаконен нормативен акт и неговото съществено значение за развитието на всички ВУ, считаме че той следва да бъде основно преразгледан, коригиран и подложен отново на обществено обсъждане.	Приема се за сведение	Министерството на образованието и науката високо цени активното участие и експертните становища, които Съветът на ректорите предоставя по ключови въпроси, свързани с развитието на висшето образование и научните изследвания в България. Комисията за оценка на висшите училища, кандидатстващи за статут на изследователско висше училище, трябва да бъде независим, обективен и безпристрастен орган и включването на представители от Съвета на ректорите поражда възможност за конфликти на интереси, тъй като оценяваните ще номинират кой да ги оценява.
15	Национален браншов синдикат „Висше образование и наука“ КНСБ	„Концепцията За обособяване на научноизследователски висши училища в Република България и метриката за оценяване при определянето им като такива - дефицити, дискриминационни елементи и съпътстващи проблеми“ ИМА СИЛЕН ПОЛИТИЧЕСКИ И МОРАЛЕН ЗАРЯД, НО С ТОВА СЕ ИЗЧЕРПВАТ НЕГОВИТЕ „ДОСТОЙНСТВА“, ТЪЙ КАТО НЕ	Приема се за сведение	Не се съдържат конкретни предложения по проекта на акт.

ИЗДЪРЖАНА КРИТЕРИИТЕ ЗА АНАЛИТИЧЕН, НОРМАТИВЕН И СРАВНИТЕЛЕН ЕКСПЕРТЕН ДОКЛАД.

Целият му тон е дефанзивен и реактивен, липсва баланс между критика и конструктивност, което показва недоверие към МОН.

Основните му проблеми са свързани с:

- пълна липса на доказателства и количествени данни;
- отсъствие на ясна методология;
- неравномерно използване на международни примери;
- декларативни заключения без правна аргументация;
- липса на реални алтернативни предложения.

Интересен е и фактът, че е неясен адресатът на критиката в документа. Понякога авторите се обръща към Министерски съвет, понякога към МОН, друг път към законодателя като цяло. Няма ясно разграничение кой орган трябва да предприеме действията, които се предлагат в него. Никъде в документа не са посочени състав, квалификация и метод на избор на членовете на работната група към Съвета на ректорите, съставила това „експертно становище“, което поставя под съмнение легитимността му.

Докладът многократно твърди, че предложената методика е „дискриминационна“ и „необоснована“, но не цитира нито един количествен източник - няма данни от рейтинговата система, анализи на МОН, анкети сред университетите, нито статистика За ефекта от ПМС 226/2021. Така документът сам не покрива стандарта, който същият този документ изисква от МОН: аналитична, базирана на данни аргументация. Документът формулира редица добре звучащи по дух възражения срещу предложената промяна на ПМС №226/2021, но аргументацията е основно описателна: липсват емпирични данни, систематична методика, сравнимост и проверимост на твърденията. Голяма част от текста преразказва съдържанието на законови актове или постановления без да я подлага на правно-технически или логически анализ.

Пример:

цитира се чл.17а от ЗВО, но не се анализира как конкретно предлаганата промяна противоречи на текста му според Закона за нормативните актове.

В резултат текстът не достига стандартите за „оценка, базирана на доказателства“, необходима при регулаторна рамка с висок системен

ефект. Това отслабва тежестта на заключенията, а и не води до конструктивен диалог. В текстът се появяват заключения като „моделът е едностранчив“, „липсва корекция по научни области“, „предимство за големите ВУ“, но всички тези аргументи са без подкрепящи изчисления, модели или симулации. Липсва всякакви количествени сравнения (преди/след). Документът описва как от „настоящият модел“ спрямо „предложението“ променя тежестта и праговете, но не показва колко и кои ВУ биха преминали/изпаднали при различни сценарии (напр. при праг 5 000/10 000 точки). В документа се твърди, че „по-малките университети няма да могат да достигнат прага от 10 000 точки“, но няма нито една изчислителна симулация с реални данни. Нито е показано какви стойности имат различните университети според текущата или новата формула. Без плези изчисления твърденията са хипотетични.

Твърди се за доминация в области с висока цитируемост, но това не е демонстрирано емпирично. Съпоставката е само текстова, без таблици и симулации по реални данни. Така становището остава „анекдотично“, а не сравнително-аналитично, което е странно, вземайки в предвид, че Съветът на Ректорите има достъп до всички необходими емпирични данни от неговите членове. За да бъдем емпирични, предоставеният текст не покрива изискванията на ЗНА за прозрачност и мотивираност на експертните становища.

Докладът прескача между законодателен, политически и морален дискурс - в един момент говори за нормативна йерархия (чл.17а ЗВО), а в следващия -за „бръшлянова лига" и „чувство за несправедливост". Това отслабва академичното му ниво и го доближава до публицистичен текст от медия търсеца моментна сензация или да „яхне вълната на недоволството“. Някои твърдения като „противоречи на Закона за нормативните актове" са юридически недоказани — не е посочен конкретен член (напр. чл.15, ал.1), нито логическа връзка между законовата и подзаконовата норма.

Интересно е защо в текста липсва ясно разграничение между цели и средства, целево ли е или поради недоглеждана. Не се прави разлика между целите на държавата (създаване на изследователски профили) и инструмента (метриката в ПМС). В резултат се критикува самият факт, че има изследователски университети, вместо да се анализира

дали метриката ги измерва коректно. Така всички аргументи За „несъответствие“ с стратегията на държавата остават декларативни. в текста едновременно се твърди, че „държавата неправомерно дава привилегии на малък брой университети“, но и че все пак е необходимо да има изследователски университети с отделен профил. Това вътрешно противоречие не е обяснено - липсва визия как би изглеждал „справедлив“ модел, който да е съпоставим и на европейско ниво.

Не е направен преглед на това как първоначалното постановление от 2021 г. е повлияло върху системата-кои университети са спечелили, как са използвали финансирането, има ли подобрение в научните показатели. Без това не може да се твърди, че новата формула „бетонира“ позиции - защото липсва изходна точка. Докладът споменава, че държавата е отпуснала 240 млн. лв. по ПВУ, но не анализира ефективността на тези средства, нито съотношението между финансиране и резултати. Не се оценява дали концентрацията на ресурси е довела до повишен научен принос. Макар да се споменава Законът за насърчаване на научните изследвания и иновациите, не се коментират инструменти като Националния иновационен фонд. Horizon Europe, EIT KICs и тяхната роля за формиране на „изследователски“ профил на ВУ. Това е сериозен пропуск, защото европейският подход е именно чрез интеграция на научно-иновационни показатели, да се определи профил на ВУ.

В документа, разработен от Съвета на Ректорите не се отчита ролята на ЗВО и подзаконовите актове като различни нива на регулиране. ЗВО (чл. 77а и следващите) допуска профилиране по различни направления, включително научноизследователски. Съгласно Закона за висшето образование (изм. ДВ, бр. 96/2023), Чл. 8-държавата „създава условия“ за свободно развитие на висшето образование. А Чл. 9, ал. 3, т. 1а ЗВО - Министерският съвет приема и актуализира ежегодно Национална карта на висшето образование, която „определя профилната и териториалната структура“ на висшето образование по професионални направления и специалностите на регулираните професии, „в съответствие със социално-икономическото развитие и нуждите на пазара на труда“. Постановление №226/2021 и неговите изменения не създават привилегия, а за целево ресурсно подпомагане

с ясно дефинирани компенсаторни механизми за попадащите в групата университети.

Така изглежда, че авторите на документа избирателно подбират „привилегировани“ ВУ и „онеправдани“ такива.

В целия документ препоръките са обеци и нефокусирани. Предложенията в края („да се въведат прагове“, „да се отчетат всички цитирания за 10 години“, „да се нормализира по научна област“) може би са правилни по същество, но не са съпроводени с конкретни механизми, формули или правни текстове, което ги прави неизпълними в сегашния им вид. Няма оценка на административната тежест, тъй като в доклада не разглежда колко ресурсоемко е събирането на данни за 10-годишен период, тяхното сортиране и преглед или изчисляването на други индикатори, които например изискват достъп до скъпоструващи бази данни (Clarivate, Scopus).

Докладът изброява примери от Великобритания, Германия, Франция и Италия, но липсва аналитично сравнение между техните модели и предложената българска методика. Представянето е описателно - изреждат се проценти и акценти, но не се извеждат конкретни индикатори, управленски механизми или резултати, които да послужат за реална съпоставка. Например, при REF (UK) се споменават 60% публикации, 25% impact и 15% research environment, но не се анализира как се измерва влиянието им, какви са критериите за "environment", нито как се пренасят тези елементи към българската реалност. Не е уточнено по какви критерии са избрани точно тези държави и защо липсват други с близък профил като Полша, Чехия, Унгария или Португалия, където системите са по-сходни с българската. Това прави анализа селективен и неравнопоставен - сравнява се България с големи държави с десетократно по-големи научни бюджети и различна степен на автономия на университетите. Докладът посочва, че европейските модели включват иновации, социално въздействие и трансфер на знания, но не се разглежда ефектът от тези модели - например как REF доведе до подобряване на качеството на изследванията или как IdEx засили регионалното развитие. Липсва анализ на резултатите от прилагането на тези системи, т.е. какви ефекти са измерени след прилагането на тези политики в дадените за пример държави.

Би било добре кога то се предлагат примери да се обясни как тези чуждестранни модели биха се адаптирали към структурата на българската система (размер на университетите, финансиране чрез делегиран бюджет и др.). Така сравнението остава формално и неизползваемо за формиране на национална политика. Добрата международна практика изисква сравнителният анализ ⁹ включва таблица с ключови параметри - тежести на показателите, механизъм за финансиране, периодичност на оценката, връзка с институционална акредитация и др. В доклада такъв инструмент липсва, което ограничава прозрачността на заключенията.

Заключението, че „предложеният модел не е съпоставим с европейските“ е популистко по дух и не е подкрепено с конкретни доказателства. Не е показано защо точно тежестите в българската формула (100% публикации и цитирания) се различават по структура или по ефект от чуждите модели. Докладът можеше да се позове на European Research Area Policy Agenda 2022-2024 (<https://european-research-area.ec.europa.eu/poUcy-agenda-2022-2024>) или OECD Reviews of Higher Education and Research Systems (https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/06/benchmarking-higher-education-system-performance_bf779568/be5514d7-en.pdf), които съдържат сравнителни критерии. Без това, сравнението остава фрагментарно и извън контекста на европейските рамкови политики. Авторите представят чуждите системи като безупречни, без да отбележат, че всички те са подложени на критика (напр. за прекомерен административен товар и прекалено акцентиране върху „impact case studies“). Това създава идеализирана и едностранна представа за европейските практики. Въпреки че се представят различни европейски модели, не е показано какви конкретни елементи от тях могат да бъдат внедрени - например включване на показател за societal impact, или обвързване на финансирането с участие в Horizon Europe. Твърдението за „превръщането“ на български изследователските университети в „Брьшлянова лига“ се опира основно на политическата реторика, но не се отчита, че в множество европейските стратегически документи диференцирани модели за ВУ се стимулира. Европейската комисия в документа си от 2022 г. посочва, че многообразието е силна страна на европейската система

за висше образование - университетите имат различни мисии и профили, всички еднакво ценни. Това многообразие позволява на европейските университети да покриват широк спектър от нужди и да предлагат специализирано обучение, като по този начин насърчават иновациите, мобилността и ученето през целия живот,

1. Източник: <https://education.ec.europa.eu/bg/education-levels/higher-education/about-higher-education>

2. Източник: <https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/education-area/#:text=%D0%92%D0%B8%D1%81%D1%88%D0%B5%20%D0%BE%D0%B1%D1%80%DQ%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%A1%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%8A%D1%82%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D1%81%D1%88%D0%B5%D1%82%D0%BE%20%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D0%B2.%D0%BD%D0%B0%20%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B0%20%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BD%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B0%D0%BB%D0%B0>

4. Източник: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52022DC0016>

Също така сериозно внимание трябва да се обърне на множеството инициативи на Европейския съюз за създаване на консорциуми от висши училища, които трябва да се стремят към най-високи нива на образование и наука, като се дава политическа подкрепа за държавите членки за създаване на инициативи за високи постижения на национално ниво. Комисията търси устойчив и съвместен механизъм за подкрепа на съюзи в областта на научните изследвания и

	иновациите, подкрепена чрез проучвания на Хоризонт Европа и WIDERA програми (Източник: ERA POLICY AGENDA - ACTION 13 - April 2022). Тези заключения потвърждават правилната посока, поета с актуализирането на Постановление № 226/2021, което дава възможност на български университети да се доказват и развиват на европейско ниво, без да изостават от своите европейски партньори, и да се стремят да повишават своето обществено и икономическо въздействие не само на национално, но и на европейско ниво. Анализът показва, че вместо да предложи реална алтернатива на актуализираната методика по ПМС № 226/2021 г., документът на Съвета на ректорите възпроизвежда политически и институционални страхове, без да демонстрира аналитична зрялост. Той не отчита, че европейската рамка насърчава профилиране на университетите и диференцирани модели на финансиране, съобразени с различните мисии на висшите училища.		
--	---	--	--